Emro Science and Education
Open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz

OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 2 No. 2 (2026) · “Milliy statistika tizimida yangi bosqich: barqaror rivojlanish maqsadlari, xalqaro standartlar va zamonaviy tende...

“MILLIY STATISTIKA TIZIMIDA YANGI BOSQICH: BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI, XALQARO STANDARTLAR VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR”

INNOVATSIYALARNING RIVOJLANISHI DAVRIDA KORXONANING MOLIYAVIY TAHLILI

O.U. MAVLONOV
PhD, mustaqil tadqiqotchi Hududiy elektr tarmoqlari AJ
ORCID:0009-0009-7463-3795

Abstract. Korxona innovatsiyalari strategik boshqaruvning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Korxonani samarali va to‘g‘ri boshqarish, zarur darajadagi natijalarga erishish, shuningdek uzoq muddatli barqarorlik va muvaffaqiyatni ta’minlash uchun uning faoliyati haqida batafsil bilimga ega bo‘lish zarur. Moliyaviy holat korxona faoliyatining sifati va natijalarini aks ettiradi hamda marketing va tijorat faoliyati darajasi bilan bir qatorda innovatsion faoliyatni ham ifodalaydi. Axborot strategik boshqaruvni samarali tashkil etishda muhim ahamiyatga ega. Korxonaning moliyaviy tahlili ushbu umumlashtirilgan ma’lumotlarni samarali analitik axborotga aylantirish vositasi hisoblanadi. Moliyaviy tahlil xulosalari orqali korxonaning moliyaviy sog‘lomligini chuqur tushunish, innovatsiyalarni joriy etish, bozor pozitsiyasini baholash, optimal strategiyani ishlab chiqish hamda moliyaviy holat va natijalarni yaxshilash bo‘yicha choralar ko‘rish mumkin.

***Kalit so’zlari*:** *Moliyaviy tahlil, strategik boshqaruv, innovatsiya, innovatsiya.*

Kirish. Moliyaviy tahlil korxonaga o‘zining moliyaviy holatini, bozordagi o‘rnini raqobatchilar bilan taqqoslash imkonini beruvchi moliyaviy-iqtisodiy faoliyat hisoblanadi. Shuningdek, tahlil korxonaning moliyaviy-iqtisodiy sog‘lomlik darajasini oldindan prognoz qilishga yordam beradi. Tahlil natijasida aniqlangan kamchiliklar, ularning sabablarini o‘z vaqtida bartaraf etish, korxona uchun mos strategiyani ishlab chiqish va zarur tuzatish choralarini ko‘rish imkonini yaratadi.

Bankrotlik va tugatilish kabi noxush moliyaviy holatlarning oldini olish uchun korxona boshqaruvidagi zaif tomonlarni aniqlash va ularni o‘z vaqtida bartaraf etish, shuningdek korxonaning yaxshiroq natijalarga erishishiga to‘sqinlik qilayotgan sabablarni tushuntirish muhimdir.

Korxonaning bozordagi holatini tahlil qilishda asosiy raqobatchilar fonida uning moliyaviy holatini umumiy ko‘rib chiqish muhimdir. Bu esa boshqaruvdagi ichki imkoniyatlarni aniqlash va korxonaning keyingi rivojlanishini strategik rejalashtirish imkonini beradi. Korxonaning moliyaviy holatini chuqur bilish uni sifatli va samarali boshqarish, zarur natijalarga erishish hamda uzoq muddatli barqarorlik va muvaffaqiyatni ta’minlashga xizmat qiladi.

Published: 05.06.2026
Cite this article: O.U. Mavlonov (2026). Innovatsiyalarning rivojlanishi davrida korxonaning moliyaviy tahlili. Emro Science and Education, 2(2). https://journal.emro.uz/public/maqola/740
© 2026 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

Asosiy qism. Moliyaviy holat korxonaning ishlab chiqarish hajmi va sifati, marketing va tijorat faoliyati darajasi, shuningdek innovatsion faoliyatini aks ettiradi. Shuningdek, innovatsiya strategik boshqaruvning muhim qismi hisoblanadi. Strategik boshqaruv uchun moliyaviy hisobotlar asosida olingan moliyaviy tahlil ma’lumotlari zarurdir.

Moliyaviy tahlil korxonalarning moliyaviy holatini o‘rganishda beqiyos ahamiyatga ega. Har bir korxona rahbariyati o‘z boshqaruv tizimini, bozordagi o‘rnini va raqobatchilarga nisbatan holatini, shuningdek kelajakdagi moliyaviy rivojlanish prognozini bilishi zarur. Bu esa o‘z vaqtida choralar ko‘rish va mos strategiyani ishlab chiqish imkonini beradi. Moliyaviy tahlil shakllari iqtisodiy jarayonlar bilan birga rivojlanib borgan va bozor tizimi shakllangan davrlardan boshlab mavjud bo‘lgan.

Moliyaviy tahlil – bu har qanday iqtisodiy faoliyatni tahlil qilish bo‘lib, uning asosiy vazifasi vaqt va pul omillarini hisobga olishdan iborat. Korxona misolida moliyaviy tahlil uning moliyaviy holatini har tomonlama o‘rganishdir (Slosarova & Blahusiakova, 2020). Moliyaviy tahlil – bu korxonaning iqtisodiy holatini aniqlash va uning natijalariga asoslanib xulosa chiqarish imkonini beruvchi usullar majmuasidir. U korxonaning moliyaviy sog‘lomligini baholashda samarali diagnostika vositasi hisoblanadi (Kotulic, Kiraly & Rajcaniova, 2018).

Korxonaning moliyaviy sog‘lomligi deganda, uning hozirgi va kelajakdagi maqsadlariga erisha olish qobiliyati tushuniladi. Iqtisodiy nuqtai nazardan bu – faoliyatdagi risk darajasini hisobga olgan holda investorlar kutayotgan kapital o‘sish darajasini barqaror ta’minlashni anglatadi.

Moliyaviy tahlil korxonaning o‘tmish, hozirgi va kelajakdagi moliyaviy boshqaruv natijalarini baholaydi. Uning asosiy maqsadi – korxonaning moliyaviy holatini aniqlash, kelajakda muammolarga olib kelishi mumkin bo‘lgan zaif tomonlarni aniqlash va korxona rivojlanishi uchun asos bo‘ladigan kuchli tomonlarni belgilashdan iborat. Moliyaviy tahlil quyidagilarni baholash imkonini beradi: ishlab chiqarish hajmi va sifati, marketing faoliyati, innovatsion tuzilma, samaradorlik va tejamkorlik, ishlab chiqarish quvvatlaridan foydalanish darajasi va boshqa ko‘rsatkichlar.

Moliyaviy tahlil natijalari barqaror ishlab chiqarishga ta’sir ko‘rsatadi va innovatsiyalarni rivojlantirishda muhim rol o‘ynaydi, bunda ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy omillar ham hisobga olinadi (Germani va boshq., 2016).

Innovatsiya – bu tadbirkorlar tomonidan o‘zgarishlarni imkoniyat sifatida qo‘llash vositasidir (Drucker, 2007). Innovatsiya tizim va jarayonlarni yangilash, ularni uzluksiz aylanish asosida qayta tashkil etishni anglatadi (Schumpeter & Swedberg, 1989). Innovatsiya – bu yangi mahsulotni yaratish, ishlab chiqarish, texnik, marketing va boshqaruv faoliyatlarini o‘z ichiga olgan jarayon yoki yangi texnologiya va qurilmani birinchi marta tijoratda qo‘llashdir (Freeman, 2008).

Innovatsiya – bu mijozlarga foyda keltiradigan va korxona uchun yangi bozor (blue ocean) yaratadigan strategik yo‘naltirilgan o‘zgarishdir (Chan Kim & Mauborgne, 2015). Har qanday korxonaning strategik maqsadi jarayonlarni uzluksiz takomillashtirish orqali ularning samaradorligini oshirishdan iborat (Cokins, 2004).

Bozorga yangi mahsulotlarni joriy etishdagi innovatsiyalar korxonaga ko‘plab afzalliklar beradi, jumladan, jamoatchilik oldida ijobiy imij yaratish, bozorda erta va qulay pozitsiyani egallash, samarali taqsimot kanallarini tanlash, past ishlab chiqarish xarajatlari orqali tez foyda olish (Synek va boshq., 2011).

Moliyaviy tahlil – bu korxona faoliyati natijalarini tahlil davri bo‘yicha umumlashtirish va baholash, ta’sir etuvchi omillarni aniqlash va miqdoriy baholash, kelajakdagi rivojlanishni prognoz qilish hamda ushbu natijalarga asoslanib korxona maqsadlariga erishish uchun zarur chora-tadbirlarni ishlab chiqish jarayonidir (Zalai, 2016). Moliyaviy tahlilning asosiy maqsadi – korxonaning kelajakda muammolarga olib kelishi mumkin bo‘lgan zaif tomonlarini aniqlash va shu bilan birga, kelajakda o‘z manfaatlari yo‘lida foydalanishi mumkin bo‘lgan kuchli tomonlarini belgilashdan iborat. Shu sababli, moliyaviy tahlil natijasida olingan ko‘rsatkichlarni to‘g‘ri talqin qilish orqali korxonaning moliyaviy sog‘lomligi haqida aniq tasavvurga ega bo‘lish mumkin.

Retrospektiv moliyaviy tahlil asosan korxonaning moliyaviy hisobotlaridagi ma’lumotlarga asoslanadi va uning asosiy maqsadi o‘tmishni tahlil qilish orqali korxonaning hozirgi holatini tushuntirishdir. Perspektiv moliyaviy tahlil esa moliyaviy ko‘rsatkichlar va tahlil usullaridan foydalangan holda korxonaning kelajakdagi moliyaviy rivojlanishini prognoz qilishga qaratilgan (Vlachynsky va boshq., 2009).

Xulosa. Korxonani samarali boshqarish, boshqaruvning zarur darajasiga erishish, shuningdek uzoq muddatli barqaror rivojlanish va muvaffaqiyatga erishish korxonaning o‘z moliyaviy holati va moliyaviy natijalarini chuqur bilmasdan mumkin emas. Moliyaviy holat va moliyaviy natijalar korxona mahsulotlarining sifati va hajmini, uning marketing va tijorat faoliyati darajasini, shuningdek innovatsion faoliyatini aks ettiradi. Moliyaviy holat va moliyaviy natijalarni tahlil qilish boshqaruvga korxonaning moliyaviy sog‘lomligi haqida muhim axborot beradi, boshqaruvdagi kuchli va zaif tomonlarni aniqlashga yordam beradi, moliyaviy holat va natijalarga ta’sir etgan sabablarni ko‘rsatib beradi hamda zarur choralarni o‘z vaqtida ko‘rish imkonini yaratadi. Korxonalar o‘z moliyaviy holati va moliyaviy natijalarini muntazam ravishda kuzatib borishlari zarur. Odatda, korxonalar moliyaviy tahlilni yillik moliyaviy hisobotlar tayyorlangandan so‘ng, yillik hisobotni shakllantirish maqsadida amalga oshiradilar. Hozirgi kunda bozorda korxonalarga moliyaviy holat va moliyaviy

natijalarni monitoring qilishda yordam beruvchi turli dasturlar va xizmat paketlari mavjud.

Ushbu vositalar orqali korxonalar: yangi mijozlarni topish, hamkorlarning moliyaviy holatini kuzatish, raqobatchilar bilan taqqoslash imkoniga ega bo‘ladilar. Bu esa o‘z navbatida korxonaning moliyaviy holati va moliyaviy natijalarini yanada chuqurroq baholash imkonini beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Kicová, M. (2020). Financial Analysis of The Enterprise in The Context of Enterprise's Innovations. In Proceedings of the 25th International Scientific Conference Strategic Management and Decision Support Systems in Strategic Management. https://doi.org/10.46541/978-86-7233-386-2_7
2. Roberts, Leesha. (2020). Redesigning Teaching, Leadership, and Indigenous Education in the 21st Century. 10.4018/978-1-7998-5557-6.
3. Cokins, G. (2004). Performance Management – finding the missing pieces. New Jersey: John Wiley & Sons.
4. Drucker, P. F. (2007). Innovation and entrepreneurship: practice and principles. Oxford: Elsevier Butterworth-Heinemann.
5. Freeman, CH. (2008). Systems of innovation: selected essays in evolutionary economics. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
6. Michele Germani & Andrea Luzi & Eugenia Marilungo & Alessandra Papetti & Margherita Peruzzini, 2016. "Investigating the sustainability of a high-energy consuming industrial process to achieve total quality," International Journal of Productivity and Quality Management, Inderscience Enterprises Ltd, vol. 18(2/3), pages 301-324.
7. Chan Kim, W., & Mauborgne, R. (2015). Blue Ocean Strategy. Boston: Harvard Business Review Press.
8. Kotulic, R., Kiraly, P., & Rajčaniova, M. (2018). Finančná analýza podniku. Bratislava: Wolters Kluwer.
9. Kralovic, J., & Vlachynsky, K. (2011). Finančný manažment. Bratislava: Iura Edition.
10. Penman, S. (2013). Financial Statement Analysis and Security Valuation. New York: McGraw-Hill.
11. Sedlacek, J. (2011). Finanční analýza podniku. Brno: Computer Press.
12. Schumpeter, J., & Swedbeg, R. (1989). Essays: On Entrepreneurs, Innovations, Business Cycles, and the Evolution of Capitalism. New Brunswick: Transaction Publ.
13. Slosarova, A., & Blahusiakova, M. (2020). Analýza účtovnej závierky. Bratislava: Wolters Kluwer.

14. Synek, M. et al. (2011). Manažerská ekonomika. Praha: Grada Publishing. Vlachynsky, K. et al. (2009). Podnikové financie. Bratislava: Iura Edition. Zalai, K. et al. (2016). Finančno-ekonomická analýza podniku. Bratislava: Sprint.

IQTISODIY
STATISTIKA KAFEDRASI
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti